

Bioakademie 2019: příprava na změny

Letošní Bioakademie v Kutné Hoře proběhla za účasti zástupců evropské organizace ekozemědělských hnutí International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM EU). Hlavním tématem diskusí byla reforma společné zemědělské politiky Evropské unie a nové nařízení Evropské komise o ekologické produkci.

Nařízení, kterým se od 1. ledna 2021 budou muset řídit všichni evropští ekologičtí zemědělci, stejně tak jako zemědělci importující do Evropské unie, představil policy manager IFOAM EU Emanuele Bussaca. Připomněl dlouhý proces, který vedl ke vzniku nového nařízení, jež se začalo diskutovat již v roce 2009. Přijetím základní legislativy v loňském roce nicméně více než desetiletá anabáze neskončila. V současnosti probíhají neméně obtížná vyjednávání prováděcích předpisů, jejichž znění mnohdy ovlivní provozy ekologických farem daleko více než základní akt. Teprve zde se totiž rozhoduje o požadavcích na welfare zvířat, povolených přípravcích a dalších detailech každodenního provozu hospodářství. Není proto příliš povzbudivé, že ekozemědělci budou mít pouze asi šest měsíců na přípravu mezi tím, co budou přijaty všechny prováděcí předpisy, a datem účinnosti nového nařízení.

Minimální rozdíly

Přípravu nového nařízení vysvětlovala Evropská komise jako reakci na rychle se vyvíjející sektor, jehož nárůst je každoročně ve dvouciferných číslech. Nakonec je poměrně paradoxní, že nové nařízení se od toho starého liší spíše v detailech. Množství času, které se celému procesu věnuje, tak mohlo být využito pro další rozvoj sektoru – zejména v otázkách welfare, balení biopotravin, nedostatku ekologických osiv či snah o maximálně uzavřený koloběh farmy. Ekozemědělci si dnes navíc často stěžují, že oddalují investice do svého hospodářství, protože neznají konkrétní podmínky nového nařízení a nechtějí proto svoje investice zmařit. To je situace, která rozvoji trhu s čím dál žádanějšími biopotravinami příliš nenahrává.

Jak se očekávalo, nové nařízení rozšiřuje produkční podmínky pro nové oblasti. Mezi vyjmenované druhy zvířat pro chov v EZ jsou nově zařazeni jelenovití a králíci, dále jde zejména o kvasinky, maté, vinné listy, přírodní gummy, korkové špunty, bavlnu, vlnu, hmyz a překvapivě také sůl. Zvláště sůl představuje velkou neznámou, jelikož mezi principy ekologického zemědělství patří vazba na půdu, přičemž sůl je minerálem, nikoli plodinou. Nyní bude možné sůl certifikovat, její použití zpracovateli však nebude povinné.

Mezi pozitivna nového nařízení řadí IFOAM EU i nadále platící zákaz hydroponické produkce s odůvodněním nutné vazby na půdu, zmiňuje také mnohá specifika, jimiž se velká část ekologické produkce řídí již dnes. Jde zejména o prevenci a ochranu před kontaminací přírodních zdrojů či dlouhodobou podporu půdní úrodnosti nebo biodiverzity.

V textu i nadále zůstává řada výjimek, které reagují na dlouhodobě nejpalčivější problémy biosektoru: nedostatek ekologických osiv a mládat hospodářských zvířat. Členské státy měly až dosud povinnost vést pouze databáze dostupných biosiv, na jejichž zá-

Farmers Group při IFOAM EU

Po Bioakademii 2019 proběhlo v Kutné Hoře také jednání tzv. Farmers Group IFOAM EU. Jedná se o institucionalizovanou zájmovou skupinu s vlastním řídicím výborem zastupující výhradně ekologické zemědělce, respektive svazy ekologických zemědělců napříč Evropskou unií. Skupina v rámci IFOAM EU funguje již od roku 2012 a má svůj hlas (zástupce) také v Radě IFOAM EU. Jejím cílem je vytvářet jednotné a férové podmínky pro ekologické zemědělce, zejména v oblasti nastavení politik, na úrovni EU. Skupina se, kromě pravidelné e-mailové komunikace k aktuálním tématům, setkává dvakrát až třikrát ročně, pokudž v jiném členském státě unie. Letošní první jednání proběhlo právě v České republice, organizačně jej zastihoval PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, který je současně i členem této zájmové skupiny. Obsahem jednání bylo zejména nařízení k ekologické produkci, společná zemědělská politika EU a nové technologie a digitalizace v ekologickém hospodaření.

Kateřina Urbánková,
manažerka PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců

kladě jsou výjimky udělovány; ze stejného důvodu k nim nyní nově přibude i databáze zvířat. Zřízení, případně zefektivněním provozu stávajících databází je povinován členský stát, realizace se však v jednotlivých státech může lišit, stejně jako se doposud lišil provoz databází osiv.

Mírně upřesnění doznalo i označování ekologické produkce. Evropský biolist bude možné doplnit konkrétnějším označením regionu původu, pokud bude z tohoto regionu pocházet 95 procent složení potraviny. Dnes platí, že zemi původu je možné uvést pouze za podmínky, že v ní byly vyprodukovány všechny zemědělské suroviny, z nichž se potravina skládá.

Novinkou v chovech zvířat je, že v případě použití léčiv s nulovou ochrannou lhůtou bude pro bioprodukt platit ochranná lhůta 48 hodin. Další zpřísnění welfare zvířat jsou spíše kosmetická. Všechny zákroky (odrohoování, broušení zubů, zastřihávání ocásků atd.) zůstávají na základě udělené výjimky povoleny; pouze nově nebude možné žádat o výjimku na vazné ustájení v chovu s počtem zvířat přesahujícím 50 kusů základního stáda.

Změny pro zpracovatele

Značné změny naopak čekají na zpracovatele bioprodukce, z nichž mnozí budou muset investovat do nových receptur. I dnes musí výrobci biopotravin používat pouze přírodní aditiva. Nově však nebude povoleno používat jiná než z konkrétní biosuroviny. Pro představu, citrónové aroma mohlo být do současnosti namícháno z různých přírodních aditiv, nově bude muset pocházet minimálně z 95 procent výhradně z biocitrónu.

Rozšíření doznaly podmínky pro biosiva. Vedle již povolených kategorií – osiva odrůd šlechtěných pro EZ vyrobená v systému EZ, farmářské osivo pro vlastní použití a osiva konvenčních odrůd množená v podmínkách EZ – bude nově povolen i ekologický heterogenní rozmnožovací materiál, ovšem podmínky pravidel jeho výroby se stále diskutují. Pravidla pro udělování výjimek na použití konvenčních osiv zůstávají i nadále zachována.

Pravděpodobně nejvíce diskutovanou částí nového nařízení je

a nadále bude výskyt reziduí nepovolených látek v produkci. IFOAM EU od začátku apeloval na skutečnost, že je třeba ohlídat zejména proces produkce, ve kterém ekologičtí zemědělci nepovolené syntetické pesticidy a hnojiva používat nesmí. Je tedy velmi problematické je sankcionovat za to, že se v jejich produkci mohou na-

Bioakademie se letos konala 11. a 12. června v klášteře sv. Voršily v Kutné Hoře

Foto archiv PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců

cházet rezidua, která se do produkce mohou dostat z okolního prostředí nebo z konvenčního zemědělství. Argument protistrany, který zastával i český sektor, zněl, že spotřebitelé očekávají bioprodukt bez reziduí pesticidů a že rezidui kontaminovaná biopotravina by se pod značkou bio prodávat neměla. Zvítězil 'kočkopes', kdy se členský stát může sám rozhodnout, zda bude aplikovat liberální přístup evropského nařízení, nebo zavede pro národní bioprodukt reziduální limity. Problémem zůstává, že státy, které se takto rozhodnou, nemohou kvůli pravidlům volného evropského trhu zakázat dovoz jakýchkoli certifikovaných biopotravin z ostatních zemí EU ani vyžadovat reziduální limity platné na území konkrétního členského státu. Zemědělci v zemích, kde se princip reziduálních limitů bude uplatňovat, se tak mohou dostat do konkurenční nevýhody. Většina starých členských států je připravena tuto situaci řešit nabídkou nadstandardní certifikace, která bude spotřebitelům garantovat přísnější požadavky na kvalitu. Nadstandardní směrnice a značení se vedle certifikace podle evropského nařízení uplatňují

v některých zemích již mnoho let, jedná se např. o značky Bio Austria, AMA Biosiegel (Rakousko), Bioland, Gaa, Naturland (Německo), KRAV (Švédsko) a řadu dalších. Nutno podotknout, že český sektor toto choulivé rozhodnutí ještě čeká. Pro přísnější hodnocení kvality se u nás nabízí použití již existujících nadstandardů PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců, které jsou kompatibilní s nadstandardy německého svazu Gaa či Bioland. Ve hře může být i využití loga stávající národní biozeby, která je nyní obsahem de facto totožná s EU listem.

Přísnější dozor

Velké změny dozná import ze třetích zemí mimo EU. Ty státy, které s EU nemají dojednanou obchodní dohodu o vzájemném uznání ekologických standardů (dnes 13 států, např. Kanada, USA, Japonsko, Chile a další), budou muset do EU dovážet pouze takovou produkci, která prošla certifikací se zcela stejnými pravidly jako v EU. Tento bod, ač může budít dojem harmonizace a férovějšího trhu, má svá

Na téma prováděcích předpisů a úpravy národní legislativy se připravuje sektorová debata za účasti MZe a nevládních organizací. Předpokládaný termín jednání je v srpnu.

Reforma zemědělské politiky

Druhým tématem Bioakademie byla reforma společné zemědělské politiky (SZP). Její současný stav představil francouzský ekozemědělec Laurent Moynet, předseda Farmers group, stálé pracovní skupiny zemědělců při IFOAM EU.

V současné chvíli je na stole legislativní návrh Evropské komise a jeho připomínkování má nyní na starost Evropská rada a Evropský parlament. Evropská rada, tedy členské státy, pod rumunským předsednictvím zatím nedospěla ve svých připomínkách ke konsenzu (tzv. General approach) a jednání budou pokračovat i nadále pod předsednictvím Finska. Výbory Evropského parlamentu, tedy zemědělský výbor a výbor pro životní prostředí, svá stanoviska už sice poskytly, ale ani to mnoho ne-

ků (voda, půda, biodiverzita, krajina atp.), které ovšem na rozdíl od zemědělské produkce nejsou obchodovatelné na trhu. Výhodou ekoschémata je to, že budou zařazena v prvním pilíři a jsou tedy sto procentně financována z unijního rozpočtu. Nevýhodou pak je, že se bude jednat pouze o roční závazky. Mezi tématy, na která se podle vyjádření přítomných zástupců Ministerstva zemědělství soustředí Česká republika, patří zlepšení bilance živin v orné půdě a kvalita vody v ochranných pásmech vodních zdrojů.

Doufejme, že nezůstane jen u nich, vždyť jen v případě půdy a vody je intenzivním zemědělstvím narušena řada dalších ekosystémových služeb a funkcí, které zasluhují ochranu a podporu (viz např. Zemědělec 50/2018: <https://www.ctpez.cz/cz/clanky/vyslo-v-zemedelci-ekosystemove-funkce-a-sluzby-se-vyplati-podporovat-i-v-dotacich>).

SZP ustupuje od prikazování způsobů hospodaření a orientuje se na výstupy, přičemž způsob jejich naplňování nechává na samotných zemědělci, resp. členských státech. Každý by se měl identifikovat s nabídkou devíti společných cílů EU, kterými jsou férový příjem, konkurenceschopnost, redistribuce moci v potravinářském řetězci, klimatická akce, ochrana životního prostředí, biodiverzita, generační změna, silné venkovské oblasti a zdravé a kvalitní potraviny, a stanovit si pro jejich naplňování indikátory podle národních priorit a SWOT analýz, které v ČR již v loňském roce představil Ústav zemědělské ekonomiky a informací.

Nová podoba SZP obsahuje také návrhy na zavedení redistributivní platby nebo tzv. zastropování. Finanční přebytky z případného zastropování by pak měly být přesunuty a využity k naplňování environmentálních cílů v druhém pilíři. Celá koncepce nové SZP deklaruje navíc myšlenku podpory malých a rodinných farem. Smutná je v této souvislosti ambice poslední revize SZP, která i přes podobné deklarace dále posílila agroindustriální přístup k půdě a venkovu.

Pozice IFOAM EU k revizi SZP EU se nemění. Stále požaduje, aby v veřejných rozpočtů byly dotovány zejména veřejné služby, nikoli primárně produkce, která je obchodovatelná. Tento přístup nachází obrovskou odezvu zejména mezi evropskou veřejností, která si obrovský balík plateb platí ze svých daní. Požadavkem ekozemědělského hnutí v Evropě je silný rozpočet pro SZP Evropské unie, jehož minimálně 70 procent by mělo být použito na klimaticky a environmentálně příznivá opatření v krajině a zlepšení welfare hospodářských zvířat.

Zpracovali Jiří Lehejček
Pavína Samsonová
a Kateřina Čapounová
Česká technologická
platforma pro ekologické
zemědělství